

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เรื่อง อำนาจของคณะกรรมการผู้ชำนาญการในการพิจารณา
รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มีหนังสือที่ ทส ๑๐๑๒/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๒ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า ตามที่คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองได้มีความวินิจฉัยตามเรื่องเสร็จที่ ๕๓๘/๒๕๕๑ ว่า การที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการซึ่งเป็นผู้พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีอำนาจในการพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบกับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมซึ่งมีผลกระทบต่อการสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย การพิจารณาดังกล่าวจึงเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่อันมีผลกระทบต่อสภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลผู้ขออนุญาต จึงเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองพ.ศ. ๒๕๓๙ และโดยที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีหน้าที่ในการตรวจสอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและเอกสารที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะเสนอให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณาตามมาตรา ๔๙ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ แต่เนื่องจากการดำเนินการพิจารณาของคณะกรรมการผู้ชำนาญการตามมาตรา ๔๙ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ นั้น มีความเห็นแตกต่างเป็นสองฝ่าย ดังนี้

ฝ่ายที่หนึ่ง มีความเห็นว่า เมื่อสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตรวจสอบรายงานที่ส่งมาแล้วเห็นว่าถูกต้องครบถ้วนก็จะเสนอความเห็นเบื้องต้นเกี่ยวกับรายงานนั้น พร้อมกับจัดส่งให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณาต่อไปโดยคณะกรรมการผู้ชำนาญการจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับรายงานจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถ้ามิได้พิจารณาให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าวจะถือว่าคณะกรรมการผู้ชำนาญการให้ความเห็นชอบโดยปริยาย ในกรณีที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการไม่ให้ความเห็นชอบอาจสั่งให้ผู้จัดทำรายงานแก้ไขเพิ่มเติมหรือจัดทำใหม่ทั้งฉบับก็ได้ ทั้งนี้ คณะกรรมการผู้ชำนาญการไม่มีอำนาจไปกำหนดระยะเวลาให้ผู้จัดทำรายงานเสนอกลับคืนมายังคณะกรรมการผู้ชำนาญการในระยะเวลาที่กำหนดได้เพราะเป็นเรื่องที่ผู้จัดทำรายงานต้องระมัดระวังผลประโยชน์ของตน หากทำเสร็จช้าก็จะทำให้การอนุญาตดำเนินโครงการหรือกิจการนั้นล่าช้าตามไปด้วย แต่เมื่อผู้จัดทำรายงานได้เสนอรายงานที่ได้แก้ไขเพิ่มเติม

หรือจัดทำใหม่ตามคำสั่งของคณะกรรมการผู้ชำนาญการแล้ว คณะกรรมการผู้ชำนาญการจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับการเสนอรายงานถ้าไม่พิจารณาให้แล้วเสร็จภายในกำหนดจะถือว่าคณะกรรมการผู้ชำนาญการให้ความเห็นชอบกับรายงาน จึงมีความเห็นว่า หากคณะกรรมการผู้ชำนาญการยังยืนยันจะไม่ให้ความเห็นชอบกับรายงานดังกล่าว คณะกรรมการผู้ชำนาญการจะต้องมีคำสั่งไม่ให้ความเห็นชอบกับรายงานและแจ้งให้ผู้จัดทำรายงานใช้สิทธิยื่นฟ้องต่อศาลปกครอง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ เพราะมาตรา ๔๙ วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ มิได้บัญญัติรองรับไว้ว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร แตกต่างจากมาตรา ๔๙ วรรคหนึ่งที่มีมาตรา ๔๙ วรรคสามรับรองไว้อย่างชัดเจน ประกอบกับเห็นว่า เพื่อเป็นการคุ้มครองเจ้าของโครงการหรือกิจการที่ต้องจัดทำรายงาน หากให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการมีอำนาจสั่งให้แก้ไขเพิ่มเติม หรือจัดทำรายงานใหม่ที่ครั้งก็ได้ก่อนครบกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้จัดทำรายงานเสนอรายงาน ย่อมจะส่งผลเสียต่อเจ้าของโครงการหรือกิจการที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ว่าคณะกรรมการผู้ชำนาญการจะให้ความเห็นเมื่อใด ซึ่งจะเป็นการเปิดช่องทางให้มีการเรียกร้องผลประโยชน์ขึ้นได้ ในขณะเดียวกันเจ้าของโครงการหรือกิจการก็ไม่มีเหตุที่จะนำไปใช้อ้างในการยกเลิกสัญญากับผู้รับจ้างจัดทำรายงานรายเดิม ทั้ง ๆ ที่เห็นแล้วว่า ผู้จัดทำรายงานเดิมไม่มีความสามารถในการจัดทำรายงานจนเป็นเหตุให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการปฏิเสธไม่ให้ความเห็นชอบกับรายงานนั้น ทั้งนี้ หากผู้จัดทำรายงานเดิมเห็นว่ารายงานที่ตนจัดทำขึ้นนั้นมีความถูกต้องครบถ้วนตามหลักวิชาการทุกประการแล้ว แต่เกิดจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการใช้ดุลพินิจโดยไม่ชอบ ก็สามารถยื่นฟ้องต่อศาลปกครองได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เกิดการถ่วงดุลซึ่งกันและกัน

ฝ่ายที่สอง มีความเห็นว่า เมื่อคณะกรรมการผู้ชำนาญการได้สั่งให้ผู้จัดทำรายงานแก้ไขเพิ่มเติม หรือจัดทำรายงานใหม่ตามมาตรา ๔๙ วรรคสามแล้ว หลังจากนั้น คณะกรรมการผู้ชำนาญการจะสั่งให้ผู้จัดทำรายงานแก้ไขเพิ่มเติมอีกครั้งก็ได้ แต่จะต้องทำก่อนครบกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้จัดทำรายงานเสนอรายงานดังกล่าวในแต่ละครั้ง จนกว่าคณะกรรมการผู้ชำนาญการจะให้ความเห็นชอบกับรายงาน โดยเห็นว่าสามารถนำเอาบทบัญญัติมาตรา ๔๙ วรรคสาม มาใช้กับกรณีของมาตรา ๔๙ วรรคสี่ ได้โดยอนุโลม

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงขอหาว่าความเห็นของฝ่ายใดถูกต้อง เพื่อที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามเจตนารมณ์และตามบทบัญญัติของกฎหมายต่อไป

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) ได้พิจารณาข้อหาดังกล่าวโดยได้รับฟังคำชี้แจงจากผู้แทนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) แล้ว เห็นว่า ตามที่มาตรา ๔๘^๑ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริม

^๑ มาตรา ๔๘ ในกรณีที่โครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา ๔๖ เป็นโครงการหรือกิจการซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากทางราชการตามกฎหมายก่อน

และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ บัญญัติให้โครงการหรือกิจการซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากทางราชการตามกฎหมาย และเป็นโครงการหรือกิจการที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ผู้ขออนุญาตจะต้องเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตามกฎหมาย และต่อสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก่อนเริ่มการก่อสร้างหรือดำเนินการ โดยบัญญัติให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจอนุญาตตามกฎหมายรอการสั่งอนุญาตสำหรับโครงการหรือกิจการดังกล่าวไว้ก่อนจนกว่าจะทราบผลการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามมาตรา ๔๙ จากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเพื่อเป็นหลักประกันให้แก่ผู้ขออนุญาตที่จะต้องรอผลการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามที่กล่าวมาข้างต้น มาตรา ๔๙^๒ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงได้กำหนดกระบวนการและระยะเวลาในการพิจารณาของคณะกรรมการผู้ชำนาญการไว้ เพื่อให้การพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นไปโดยรวดเร็วและเสร็จภายใน

เริ่มการก่อสร้างหรือดำเนินการให้บุคคลผู้ขออนุญาตเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายนั้น และต่อสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการเสนอรายงานดังกล่าวอาจจัดทำเป็นรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา ๔๖ วรรคสอง ก็ได้

ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจอนุญาตตามกฎหมายรอการสั่งอนุญาตสำหรับโครงการหรือกิจการตามวรรคหนึ่งไว้ก่อนจนกว่าจะทราบผลการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามมาตรา ๔๙ จากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ฯลฯ

ฯลฯ

^๒ มาตรา ๔๙ การพิจารณาของคณะกรรมการผู้ชำนาญการตามมาตรา ๔๘ ให้กระทำให้แล้วเสร็จภายในสี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถ้าคณะกรรมการผู้ชำนาญการมิได้พิจารณาให้เสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคณะกรรมการผู้ชำนาญการให้ความเห็นชอบแล้ว

ในกรณีที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการให้ความเห็นชอบ หรือในกรณีที่ให้ถือว่าคณะกรรมการผู้ชำนาญการให้ความเห็นชอบแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายสั่งอนุญาตแก่บุคคลซึ่งขออนุญาตได้

ในกรณีที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการไม่ให้ความเห็นชอบ ให้เจ้าหน้าที่รอการสั่งอนุญาตแก่บุคคลผู้ขออนุญาตไว้ก่อนจนกว่าบุคคลดังกล่าวจะเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการสั่งให้ทำการแก้ไขเพิ่มเติมหรือจัดทำใหม่ทั้งฉบับ ตามแนวทางหรือรายละเอียดที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการกำหนด

เมื่อบุคคลดังกล่าวได้เสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมซึ่งได้ทำการแก้ไขเพิ่มเติมหรือได้จัดทำใหม่ทั้งฉบับแล้ว ให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับการเสนอรายงานดังกล่าว แต่ถ้าคณะกรรมการผู้ชำนาญการมิได้พิจารณาให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคณะกรรมการผู้ชำนาญการเห็นชอบ และให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าวสั่งอนุญาตแก่บุคคลผู้ขออนุญาตได้

ฯลฯ

ฯลฯ

ระยะเวลาที่เหมาะสม โดยได้กำหนดกระบวนการและระยะเวลาในการพิจารณาไว้สองขั้นตอน กล่าวคือ

ขั้นตอนแรก มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับรายงานจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าคณะกรรมการผู้ชำนาญการให้ความเห็นชอบ ซึ่งในขั้นตอนนี้ หากคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณาแล้วเห็นชอบกับรายงาน หรือกรณีที่ถือว่าคณะกรรมการผู้ชำนาญการให้ความเห็นชอบ มาตรา ๔๙ วรรคสอง ได้บัญญัติให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายสั่งอนุญาตแก่ผู้ขออนุญาตได้ แต่กรณีที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการไม่ให้ความเห็นชอบ มาตรา ๔๙ วรรคสาม ได้บัญญัติให้เจ้าหน้าที่รอการสั่งอนุญาตแก่ผู้ขออนุญาตไว้ก่อนจนกว่าบุคคลดังกล่าวจะเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามแนวทางหรือรายละเอียดที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการสั่งให้แก้ไขเพิ่มเติมหรือจัดทำใหม่ทั้งฉบับ

ขั้นตอนที่สอง มาตรา ๔๙ วรรคสี่ ได้บัญญัติให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายงานซึ่งได้ทำการแก้ไขเพิ่มเติมหรือจัดทำใหม่ทั้งฉบับตามแนวทางหรือรายละเอียดที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการกำหนดในขั้นตอนแรก และหากมิได้พิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันให้ถือว่าคณะกรรมการผู้ชำนาญการให้ความเห็นชอบ และให้เจ้าหน้าที่สั่งอนุญาตแก่บุคคลผู้ขออนุญาตได้ ดังนั้น ในการพิจารณารายงานในขั้นตอนที่สอง คณะกรรมการผู้ชำนาญการจะต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับการเสนอรายงานในขั้นตอนที่สอง ซึ่งหากให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมก็ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าว และเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาสามสิบวันก็จะถือว่าเป็นการจบกระบวนการในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

อนึ่ง โดยที่การพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมถือเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๕^๓ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ตามที่คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองได้

^๓ มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัตินี้

ฯลฯ

ฯลฯ

“คำสั่งทางปกครอง” หมายความว่า

(๑) การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ

ฯลฯ

ฯลฯ

เคยวินิจฉัยไว้ในเรื่องเสร็จที่ ๕๓๘/๒๕๔๑^๔ ดังนั้น ในการออกคำสั่งจึงต้องปฏิบัติตามที่พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ บัญญัติไว้ และในกรณีที่ผู้ยื่นคำขออนุญาตเห็นว่า การออกคำสั่งของคณะกรรมการผู้ชำนาญการไม่ชอบด้วยกฎหมายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙ (๑)^๕ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ก็มีสิทธินำคดีไปสู่ศาลปกครองได้ แต่ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขออนุญาตเห็นด้วยกับคำสั่งไม่ให้ความเห็นชอบของคณะกรรมการผู้ชำนาญการและต้องการแก้ไขปรับปรุงรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการได้พิจารณาให้ความเห็นไว้แล้วก็ไม่ตัดสิทธิที่จะเสนอรายงานที่ได้ทำการแก้ไขเพิ่มเติมหรือจัดทำใหม่ทั้งฉบับเพื่อเสนอมาตรการในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณาให้ความเห็นชอบ ซึ่งกรณีนี้ก็จะกลับเข้าสู่กระบวนการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมใหม่ตามที่มาตรา ๔๘^๖ และมาตรา ๔๙^๗ บัญญัติไว้

(ลงชื่อ) พรทิพย์ จาละ

(คุณพรทิพย์ จาละ)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กรกฎาคม ๒๕๕๒

^๔ บันทึกของคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่อง ข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งส่งพร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร ๐๖๐๑/๗๒๑ ลงวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๔๑ ถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (เรื่องเสร็จที่ ๕๓๘/๒๕๔๑)

^๕ มาตรา ๙ ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใดเนื่องจากกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

ฯลฯ

ฯลฯ

^๖ โปรดดูเชิงอรรถ ที่ ๑, ข้างต้น

^๗ โปรดดูเชิงอรรถ ที่ ๒, ข้างต้น